

Daima Hazır! Osmanlı Devletinde İzciliğin Tarihi (1910-1922)

Always Ready! History of Scouting in Ottoman State (1910-1922)

Ferhat EROĞLU*

Öz

İzcilik hareketi, Birinci Dünya Savaşı'nın biraz öncesinde, 1907'de İngiltere'de ortaya çıkmıştır. İzciliğin, Avrupa'nın tüm dünyayı etkileyecek o büyük hesaplaşmaya sivrildiği süreçte ortaya çıkması tesadüf değildir. Tüm halkın devleti için topyekun harekete geçmesini gerektiren yeni savaş anlayışına faydalı olabilecek bir program ve halkı askeri bir ruhla ortak amaçlar etrafında kenetleyebilecek ritüeller içermektedir. Askerlik çağına gelmemiş çocuğa ve gence organize hareket etme, öncü olma, hayatta kalma, korkuları belli etmeme, duyguları yönetebilme gibi beceriler kazandıran bir formasyondur. Osmanlı Devleti'nde okullaşmanın bir parçası olarak başlamış, tanındığı dönemde devletin gençlik politikalarıyla uyumlu olduğu anlaşılmış ve Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna dek devlet kontrolünde bir seyir izlemiştir. Bu durum izciliği daha kapsamlı projelerin parçası haline getirmiş ve hareket, bu projeler içinde erime tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Birinci Dünya Savaşı'ndaki yenilgi üzerine İttihat ve Terakki Fırkası'yla beraber fırkanın gençlik politikaları da çökmüş ve Türk izciliği bu yeni ortamda özgün kimliğini yeniden bulmaya çalışmıştır. Fakat bu sefer de işgal devletlerinin ve azınlıkların izcilik faaliyetlerinin gölgesinde ve baskısı altında kalmıştır. Ancak her şeye karşın zaferle birlikte Türk izciliği ayağa kalkmayı başarmış ve savaşın sona ermesinden Cumhuriyet'in ilanına dek geçen bir yıllık süre içerisinde yeni bir izci kitlesi ortaya çıkarılabilmektedir. Bu metin, tüm bu süreçleri, izciliğin kuruluş dönemi sancılarını incelemektedir. Çünkü Cumhuriyet yıllarındaki gelişimin altyapısı neredeyse tüm yönleriyle Osmanlı'nın son döneminde hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İzci, Baden Powell, Türk Gücü Cemiyeti, Osmanlı Güç Dernekleri, Osmanlı Genç Dernekleri.

Abstract

The scouting movement, which emerged in England at the beginning of the 20th century, spread rapidly since it had an educational content that could meet the need for the participation of all the people in the war, while the European countries were moving towards a showdown, and it started to be implemented in the Ottoman Empire in a short time. Scouting represent a movement that takes the child/young person who has not reached the age of military service through educational processes such as organized movement, leadership, courage, survival and it can create young people who are free from mental and physical shyness and have the ability to control their fears and emotions. Its practice in the Ottoman Empire would initially begin as a part of schooling, and when it was comprehended that its understanding of

Makale Geliş Tarihi: 05.11.2022. Makale Kabul Tarihi: 02.04.2024.

Araştırma Makalesi / Künye: EROĞLU, Ferhat. "Daima Hazır! Osmanlı Devletinde İzciliğin Tarihi (1910-1922)". Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD), 17/34, (Haziran 2024): s.211-232. DOI: 10.19060/gav.1498849

* Dr, Gazi Üniversitesi ATAUM, E-mail: ferhateroglu@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-3274-1658.

Gazi

Akademik
Bakış

211

Cilt 17
Sayı 34
Yaz 2024

education was strong enough to establish the sufficient infrastructure for the youth policies of the period, it would continue under the direct control of the state. In this state-controlled movement, scouting was first practiced with its own existence, but soon it will become a part of wider projects and even face the danger of being dissolved in these projects. The defeat in the First World War will also be the defeat of the youth policies in the Ottoman Empire, and the Turkish scouting will try to get rid of the shadow of the occupation states and the scout groups of the minorities while trying to return to its old formation in this environment. However, despite everything, Turkish scouting was able to stand up until 1923 and a scout group emerged ready to welcome the Republic. This text examines all these processes and the pains of the establishment period of scouting. Because the basis of the development in the republican years was prepared in the last period of the Ottoman Empire in almost all aspects.

Key Words: Scout, Baden Powell, Turkish Power Society, Ottoman Power Associations, Ottoman Youth Associations.

Giriş

Yüz on yedi yıllık tarihi bulunun izcilik, ortaya çıkışı itibariyle lokal ve millî amaçlar içerse de her ülkenin kendi hayat pratiği içerisinde kolayca uygulanabilir olması nedeniyle hızla yayılmış, amaçları, ritüelleri, felsefesi aynı kalmakla birlikte ülkeler izcilik hareketini kendi kültürlerine, gündelik yaşantılarına nüfuz ettirebilmişlerdir. İzcilik zamanın, coğrafyanın ve kültürlerin doğal baskısını ideal ruhunu bozmadan sindirebilmiştir. Tüm amaçları ve ritüelleri bir anda oluşmamakla birlikte ortaya çıkışını tetikleyen husus İngiliz sömürgeciliğinin Afrika'da zorlanmasıdır. Baden Powell'ın doğaya, gençliğe, askerlik sanatına olan merakı Afrika'daki tecrübeleriyle birleşmiş ve ortaya İngiliz sömürgeciliğinin selametini gözetken bir hayat pratiği çıkmıştır. Hızla yayılmasının ardında Powell'ın popüler bir hareketten öte hedefleri ve amaçları sağlam bir hareket yaratması, bu amaçların 20. yüzyılın başlarındaki ortamın ihtiyaçlarına (vatansever, cesur, ölümden korkmayan erkek çocuklar; savaşa giden erkeklerin boşluğunu kapatabilecek güçlü, sosyal hayata entegre ve biraz da erkeksi kız çocuklar yetiştirmek; savaşın gerekliliğiyle her an meşgul olan bir kamuoyu yaratmak) uyması gibi nedenler vardır. İzcilik pek çok zanaatın bir araya toplanıp askerlik sanatının hazırlık aşamasıyla birleştiği bir hayatta kalma pratiğidir. Bu pratikte vatan için ölümü göze almak erdemdir, fakat esas olan vatan için yaşamak, ölünecekse de bu ölümü (savaş ortamında) olabildiğince geciktirmektir. Askere, orduya, vatana faydalı, vatan görevi için daima hazır, topluma her gün bir iyilikte bulunan, öncü, güçlü, sevgili, uyanık, cesur, dürüst, cömert, yönetene sadık, tanrıya iman etmiş bireyler yaratmaktır. iyi yurttaş, iyi anne, iyi baba, iyi evlat, iyi vatandaş, iyi asker yetiştirmektir.

İzcilik hareketinin ortaya çıkışını sağlayan Robert Stephenson Smyth Baden Powell, vatandaş için askerî eğitimin çocuk yaştan itibaren daha temel ve kapsayıcı fakat aynı zamanda eğlenceli, gösterişli ve ilgi çekici biçimde verilebilmesinin ortamını yaratmıştır. İngiliz ordusunun cephe ve cephe gerisindeki eksikliklerinden hareketle 1899'daki *Aids To Scouting* isimli ki-

giriş

tabında ortaya attığı yeni yöntemler 1907’de iziciliğin doğuşunun altyapısını hazırlamıştır. 1907’deki Brownsea Adası kampı uygulamaya dönük başarı yaratmış ve izcilik İngiltere’de devletin doğrudan içinde yer aldığı bir harekete dönüşmüştür. “1908’de binlerce izciyi bir araya getiren bir toplantı” düzenlenmiş ve bu toplantıda İngiliz Kralı, “İngiliz izcilerinin koruyucusu”; Galler Prensi, “Galler’in baş izcisi”; Prenses Mary, “girl guides başkanı” olmuştur.¹ İzicilik İngiltere’nin ardından Avrupa’da, sömürgecilik yarışından kopuk olmayacak biçimde hızla yayılmaya başlamıştır. 1908’de yayınlanan *Scouting For Boys*, hareketin rehberi olmuştur.

İzicilik, organize hareket edebilme ve öncü olabilme gibi vasıfları çocukların askerlik çağı öncesinde içselleştirmelerini sağlamayı ve bu bağlamda yurttaşlık bilinci edinmiş, devletine itaatkâr gençler yetiştirmeyi amaçlayan bir harekettir. Zafer Toprak’a göre “ulusal kimliğin oluşturulmasında benimsenecek değerlerin toplamı” ve “sosyalizasyon aracı”dır.² Sanem Yamak Ateş’e göre ise barındırdığı askerî öğeler ile militarizm ve sosyal Darwinizm’in bir parçası, “Baden Powell’in sosyal emperyalizm vizyonu, doğa hayranlığı, Edward döneminin ulusal yararlılık kültürü ve modern kent toplumuna karşı reddin de birleşimi”dir.³ İki görüş de desteklenebilir. İziciliğin, militarist ritüeller bir yana bırakılırsa, gençliği örgütlü hareket etme ve liderlik formasyonundan geçirdiği de belirtilebilir. Kentleşmenin ve kent toplumlarının yayılması iziciliğin örgütlenme alanını genişletmiştir. Kuruluşunun üzerinden fazla zaman geçmeden kentli çocuklar hareketine dönüşmeye başlamıştır. Fakat bu dönüşümde Ateş’in öne sürdüğü retten ziyade bir içselleştirme söz konusudur. Genç, modern çağın ve sanayi toplumunun ona verdiği olanaklarla ve tüm kentliliğiyle doğaya yönelmiştir.

Baden Powell her ne kadar “bizim usul-i terbiyemiz, askerî değildir” ve “izci demek asker demek değildir”⁴ dese de gerçekler bu sözlerle örtüşmemektedir. Bu sözler, vatan savunmasının izcilerin görevi olduğunu pekiştirmek için söylenmiştir. *Scouting For Boys*’un satır aralarında daima askerliğe hazırlık, asker olmak vurguları hissedilmektedir. Örneğin, Powell izcilerden vatanları için gerektiğinde canlarını tehlikeye atmalarını istemiştir. Bu nedenle de izciler silah kullanmayı ve emirlere uymayı öğrenmelidirler. O halde izcilik ortaya çıkışı itibarıyla İngiliz emperyalizminin ve militarizmin bir yansıması olarak savaşa hazır çocuklar yetiştirme projesidir. Bu projede çocuk vatanına, tanrısına, yöneticisine sadık olacak, türe ve ritüeller dışına çıkmayacak, yeminle ve türeyle belirlenen yaşam biçimini tüm ömrüne yaya-

- 1 Sanem Yamak Ateş, *Asker Evlatlar Yetiştirmek - II. Meşrutiyet Döneminde Beden Terbiyesi, Askeri Talim ve Paramiliter Gençlik Örgütleri*, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2012, s. 76.
- 2 Zafer Toprak, “Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye’de İzicilik”, *Toplumsal Tarih*, Cilt 9, Sayı 53, İstanbul Nisan 1998, s. 13.
- 3 Ateş, a.g.e., s. 81-82.
- 4 Bu çalışmada “*Scouting For Boys*”un 1923 Türkiye baskısı kaynak olarak kullanılmıştır. Baden Powell, İzicilik, Mütercimi: Mustafa Rahmi, TBMM Maarif Vekâleti Neşriyatından Aded: 31, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1342 - 1339 (1923), s. 271.

görsel

Akademik
Bakış

213

Cilt 17
Sayı 34
Yaz 2024

caktır. Askerî ögeler dışında izcilik disiplinli ve yırtıcı olma hâlidir. Örneğin Powell, izci mangalarının (şu anki uygulamada dört ila yedi kişiden oluşan ünite altı çekirdek ekip) isim olarak aslan, kartal, çakal gibi isimler tercih etmelerini, maymun gibi isimler seçmemelerini istemiştir. Öte yandan izci savaşta ve hayatta işine yarayacak bilgilerle kendini donatmalıdır. İz sürmeyi, yara sarmayı, saklanmayı, pusula kullanmayı, arazide yaşamayı, barınak yapmayı, avlanmayı, avını pişirmeyi, köprü ve sal inşasını, hayvanları, bitkileri, gece yürüyüşünü bilmelidir.⁵ Tüm bunlar çocukta zihnen ve bedenen yeterlik yaratmayı, çocuğu yurt ve yurttaşlık bilinciyle yetiştirmeyi amaçlamakta ve çocuktan askerlik öncesinde bedenî ve ruhi hazırlığını tamamlamasını istemektedir. 1910'larda çocuğu bu meziyetlerle donatmanın yolu ise ordudan geçmektedir. İzciliğin o tarihlerde Osmanlı'daki pratiği bundan uzak değildir. Örneğin 1913 tarihli *Keşşafın Türküsü*,⁶ izcileri sefere çağırarak, Yanya'yı, Kosova'yı, Girit'i, Selanik'i işaret eden, intikam yeminleri içeren bir marştır. Vatanın candan önce geldiği bu felsefe basit olarak iki kelimeyle özetlenebilir: Daima Hazır.

İkinci Meşrutiyet Döneminde İzcilik Osmanlı'da İzcilik Hareketinin Doğuşu

II. Meşrutiyet döneminde, özellikle sosyal hayatta ve basında ciddi bir hareketlilik ortaya çıkmıştır. İzciliğin Osmanlı'da doğuşu, bu hareketlilik içinde kurulan spor ve jimnastik kulüpleriyle, okullaşmayla ve Avrupa'ya benzer biçimde Osmanlı'da da gençliğin paramiliter organizasyonlarda belli bir bilinçle yetiştirilmesi politikasıyla ilgilidir. Osmanlı'ya izciliğin giriş tarihi olarak araştırmacılar genellikle *Say ü Tettebbu* dergisinde "keşşaflık" konulu yazıların yayınlandığı 1910 tarihinde birleşmişlerdir.⁷ Bu yazılar Zafer Toprak'a göre Ragıp Nurettin tarafından yazılmıştır. Darüşşafaka ve Mekatib-i Muhtelifa Terbiye-i Bedeniye Muallimi ve Oymakbeyi M. Sami'nin belirttiğine göre yazılara yazan Edirne ve Bursa Darülmualliminleri müdürlüklerinde de bulunan Nafi Atuf Bey'dir. Ateş'e göre ise Fescizade İbrahim Galip Bey tarafından yazılmıştır.⁸ İlk örgütlenmeler İstanbul'daki okullarda ortaya çıkmıştır, fakat hangi okulda başladığına dair görüş birliği yoktur. Toprak'a göre 1910'da Saint Benoit Lisesinde ve Mekteb-i Sultani'de başlamış, 1911'de İstanbul ve Üsküdar Sultanileri ile Vefa, Kadıköy ve Nişantaşı İdadilerinde izci örgütleri kurulmuş, hatta Saint Benoit'te kız keşşaf örgütü de oluşturulmuştur.⁹ M. Sami'ye göre ilk olarak Manastır'da, Manastır ve İzmir Da-

5 Powell, a.g.e., s. 17-19.

6 Ahmed Cevad, "Keşşafın Türküsü", *Talebe Defteri*, Sene 1, No 10, 26 Eylül 1329, s. 151.

7 Bu tarihin vurgulandığı bazı kaynaklar şunlardır: Zafer Toprak, "İttihat ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri", *B. Ü. Beşeri Bilimler Dergisi*, VII (1979), s. 95; İsmail Güven, «Osmanlı'dan Günümüze İzciliğin Gelişimi ve Türk Spor Tarihindeki Yeri», *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 36, Sayı 1-2, Ankara 2003, s. 66-67; Ateş, *age.*, s. 166.

8 Toprak, a.g.m., s. 95; M. Sami, *İzci Rehberi*, Beşer ve Kuvvet Külliyyatı Adet:4, İstanbul 1331/1333 (1915), s. 22.; Ateş, a.g.e., s. 168-169.

9 Toprak, "Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye'de İzcilik", s. 15.

rülmualimleri Müdürü Ethem Nejat tarafından tatbik edilmiştir.¹⁰ *Türkiye İdman Mecmuası*'na göre "izcilik teşkilatının babası" Galatasaray Terbiye-i Bedeniye Kulübü birinci futbol takımı kalecisi Ahmet Robenson; izciliğin devlet tarafından tanınmasını sağlayan kişi ise Galatasaray Terbiye-i Bedeniye Kulübü Umumi Kaptanı ve Birinci Dünya Savaşında Kafkas Cephesinde şehit olan Abrurrahman Robenson'dur.¹¹ Ateş'e göre ilk örgütlenme Ahmet Robenson tarafından oluşturulmuş, ilk örgütler Galatasaray, Darüşşafaka ve İstanbul Sultanilerinde ortaya çıkmıştır.¹² Gökhan Uzgören, M. Sami'ye atıfla ilk tatbikatın Manastır'da Ethem Nejat tarafından yapıldığını, ilk örgütlerin ise 15 Şubat 1912'de Galatasaray ve İstanbul Sultanilerinde kurulduğunu yazmıştır.¹³ Yasin Taşkesenlioğlu'na göre ilk örgütlenme 1910'da Mekteb-i Sultani'de ve Vefa Gençlik Kulübünde başlamıştır.¹⁴ Turgay Tuna'ya göre ise ilk teşkilat 1912'de, Mekteb-i Sultani'de Ahmet Robenson tarafından kurulmuştur.¹⁵ Belirtilmesi gereken husus günümüzde izci kamuoyunun da kuruluş tarihi olarak 1912'yi, kurucular olarak da Robenson kardeşleri kabul ettiği'dir. Bunun önemli bir nedeni Uzgören'in teşkilata yıllarını vermiş saygın bir lider olmasıdır. Onun İstanbul Lisesi kayıtlarına atıfla öne sürdüğü tarih daha fazla önemsenmektedir. Esasında kaynak olarak öne çıkan iki metin ekseninde başlangıç tarihi belirlemek mümkündür. Araştırmacılar M. Sami'nin çok erken tarihlerde yazdığı İzci Rehberi isimli kitapta verdiği bilgilerle *Keşşaf* dergisindeki bilgiler arasında bölünmüşlerdir. Her iki bilgiye atıfla Türkiye'de izciliğin Nafi Atuf, Ragıp Nurettin, Ethem Nejat, Ahmet Robenson, Abdurrahman Robenson gibi isimler tarafından gerek tanıtım ve gerekse örgütlenme anlamında başlatıldığını söylemek mümkündür.

İlk izci örgütleri İstanbul'da Galatasaray, Vefa, İstanbul, Kabataş, Üsküdar Sultanileri ile Kadıköy Numune Mektebi ve Haydarpaşa İttihat Mektebi gibi okullarda ortaya çıktıktan sonra İstanbul dışına da taşmış, Ankara, Edirne, Kayseri, Kütahya, Zara, Bursa, Beyrut, İzmir, Sivas gibi kentlerde izci örgütleri kurulmuştur.¹⁶ İlk anlarda keşşaflık adıyla örgütlenen hareket,

10 M. Sami, a.g.e., s. 22.

11 *Türkiye İdman Mecmuası*, Sene: 1, Numro: 4, 16 Kanun-ı Sani 1339 (1923), s.99. *Türk İzciler Birliği* dergisinde ise izciliğin 1913'te Abdurrahman Robenson tarafından İstanbul Lisesinde başlatıldığı yazmaktadır ki bu tamamen yanlış bir bilgidir. O tarihlerde izcilik İstanbul ve dışında örgütlenmiştir. (*Türk İzciler Birliği*, Sayı 13, 15 Kanun-ı Evvel 1925, s.39; Sayı 4, Şubat 1926, s. 55.)

12 Ateş, a.g.e., s. 166-167.

13 Gökhan Uzgören, *Türk İzcilik Tarihi*, Papatya Yayınları, 1. Baskı, Ocak 2000, s. 1-3. Uzgören, Edirne'deki izcilik çalışmalarının askerî olduğunu, "anladığımız ve kabullenilen" izciliğin ise Galatasaray ve İstanbul Sultanilerinde kurulan örgütlerce yapıldığını yazarak kuruluş tarihi olarak 1912'yi esas almıştır. Bu öznel bir yorumdur. Yıllar içerisinde yerleşen izcilik ruhunun 1910'larda, kitabın yazıldığı tarihin ruhunu taşıması mümkün değildir.

14 Yasin Taşkesenlioğlu, "Türkiye'de İzcilik Teşkilatının Kuruluşu", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı 10, Güz 2009, s. 104-105.

15 Turgay Tuna, "Bir Cumhuriyet Modası: İzcilik", *Popüler Tarih*, Sayı 57, Mayıs 2005, s. 46. Turgay Tuna'nın metin içinde hatalı bilgiler verdiği (örneğin Parfitt'in 1912'de geldiğini yazması gibi) belirtilmelidir.

16 Ateş, a.g.e., s. 167; Güven, a.g.m., s.67; Uzgören, a.g.e., s. 5.

görsel

Akademik
Bakış

215

Cilt 17
Sayı 34
Yaz 2024

Sudi, Sabit, Cemil, Cami, Sadi, Asım, Ahmet Robenson ve Abdurrahman Robenson Beylerin Anadoluhisarı İdman Yurdunda yaptıkları toplantıda Sudi Bey'in önerisiyle izcilik adını almıştır.¹⁷ İzcilik ilk örgütlenmeleri itibariyle üniformalı ve müzikli beden terbiyesi biçiminde başlamıştır. Sokaklarda birdenbire boy göstermeye başlayan, gece yürüyüşleri yapan kısa pantolonlu, tenis şapkalı, üniformalı bu insanlar önceleri muhafazakâr bir tepkiyle karşılaşılsalar da zamanla ve basının çabasıyla tepkiler azalmış ve Robenson kardeşler Anadolu'dan teşkilatlar kurmak üzere davet almaya başlamışlardır.¹⁸ İzciliğin daha çok görselliğiyle ve tören havasıyla önde olduğu bu hâli, onu gençliğin askere hazırlanması nokta-i nazarından değerlendirenlerin eleştirisine neden olmuştur. Örneğin M. Sami bu tarz izcilikten oldukça şikâyetçidir: *"Henüz neüşünemada bulunan biçare çocuklara koca borularla, nefesi tükeninceye kadar boru çaldırmak, kırk elli kilometre de yol yürütmek cinayetten başka bir şey değildir. Çocuğa süratle yürüdüğü ve geçtiği yollar bir şey öğretmez. ...biz gençliği yılmaz, azimkâr, namuskâr, gürbüz, atik, çevik, açık fikirli istiyoruz"*.¹⁹ Bu tarihlerde *Talebe Defteri* de *"polat vücutlu, demir başlı, kartal gözlü, arslan yürekli ecdadın torunları"*²⁰ olacak bir gençlik vurgusu yapmaktadır. Balkan Savaşları, unsurları bir arada tutma ideali olan Osmanlıcılığın yerine politikada Türkçülüğün öne çıkmasına neden olmuş ve aynı zamanda devletin gençlik politikaları da farklı bir çizgiye çekilmiştir. İzciliğin, gençliği disipline alıştırıcı, birleştiren, hareket birliği yaratan, bilinç açıcı, aidiyet hissi veren, korkulardan uzaklaştıran, zamanı, doğayı, olağanüstü durumları yönetme yeterliliği sağlayan özellikleri İttihat ve Terakki Fırkası tarafından fark edilmiş ve izcilik 1913 itibariyle gençliğin temel askerî eğitimden geçirilme politikasının bir parçası hâline gelmiştir. Bu yöneliş Avrupa'nın o esnaldaki izcilik yöneliminin aksi istikametinde olmamıştır. Dünya savaşa giderken Avrupa'da izcilik hangi çizgiye girdiyse Osmanlı'da da aynı çizgiye girmiştir. Bu aşamadan itibaren hedef imparatorluğu yeniden ihya edecek geleceğin savaşçıları yetiştirmek olacaktır. Bu amacın ilk heyecanlı fakat acemi girişimiye Türk Gücü Cemiyeti'dir.

Türk Gücü Cemiyeti

Türk Gücü Cemiyeti, Balkan Savaşı sonrasında milliyetçi atmosfer içinde ortaya çıkmış bir cemiyet, izciliğin dönüşümünde bir geçiş oluşumudur. 14 Mart 1913'te *"Türk'ün gücü her şeye yeter"* parolasıyla²¹ kurulmuş, zararlı alışkanlıklardan uzak *"dinç ve gürbüz"* bir Türk gençliği yaratmayı hedeflemiştir: *"...askere davet olunan bin kur'a neferinin şimdi ancak yüzünün vücutları sağlam olup dokuz yüzünün hasta ve illetli çıktığı acı tecrübelerle sabit olmuştur. Bu hâl bir müddet daha böyle gidecek olursa bu güzel*

17 Toprak, a.g.m., s. 20; Uzgören, a.g.e., s. 6; Tuna, a.g.m., s. 6.

18 Toprak, "Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye'de İzcilik", s. 15; Güven, a.g.m., s.66.

19 M. Sami, a.g.e., s. 12.

20 Ateş, a.g.e., s. 202-203.

21 Taşkesenlioğlu, a.g.m., s. 105.

yurdumuzu düşmana karşı koruyacak değil hatta üzerinde yaşayacak bir adam bile bulunamayacaktır.” Cemiyete göre bu “ırk inhitatının” siyasi ve toplumsal olmak üzere iki nedeni vardır. Siyasi neden üç kıtaya yayılan imparatorluğun korunması sorumluluğunun Türklerin omuzlarına yüklenmesi ve bu durumun yorgunluk yaratması; toplumsal nedense “cehalet, tarz-ı maişeti bilmemek, sıtma, verem, frengi, tütün, ispirto” gibi hayatı kemiren unsurlardır. O halde sorun çevik ve güçlü bir millet yaratmaktır. Bunun yolu ise jimnastiğe ve spora önem vermek, gençleri “kulavuz” yöntemiyle askerliğe hazırlamak, hastalıklarla savaşmak ve ormanlık alanlar oluşturmaktır.²²

Türk Gücü Cemiyetinin kurucusunun kim olduğu konusunda netlik yoktur. Kaynaklarda genellikle Harp Okulunda Almanca öğretmenliği yapan Hamdi Bey’in kardeşi Tahsin Bey işaret edilmiştir.²³ Mustafa Balcıoğlu, Cemiyetin Almanya’daki Pfadfinder’den etkilenerek kurulduğunu yazmıştır.²⁴ Fakat Pfadfinder’in Cemiyeti etkilediği konusunda yeterli kanıt yoktur. Tam tersine Türk Yurdu dergisinde yayınlanan beyannamede Avrupa’nın binicilik, askerlik, topçuluk, gemicilik gibi pek çok şeyi Türklerden “dayak yiyerek” öğrendiği, taklit edenin Avrupalılar olduğu ve özellikle Almanya’nın millî savunma usullerini Türklerden aldığı iddialarında bulunulmuş ve uygulamaya ülkelerde Boyscout, Pfadfinder ve Eclairer gibi farklı isimler verildiği ifade edilmiştir.²⁵ Ayrıca beyannamede geçen “Daima Hazır” sloganına da dikkat çekmek gerekir ki bu slogan Pfadfinder’den değil Boyscout’tan gelir. O halde cemiyetin tek bir örgütten değil genel olarak Avrupa’daki beden terbiyesi anlayışı, izcilik hareketi ve gençlik politikalarının genelinden etkilendiği söylenebilir. Asıl amaç savaşa hazır bir millî gençlik yaratmaktır ve izcilik hedef değil hedefe ulaşmak için yararlanılacak programdır.

Türk Gücü Cemiyetinin ilk yönetim kurulu; İstanbul muhafızı Miralay Cemal Bey (Aslı Reis-i Umumi), Atıf Bey (Reis Vekili), Meclis-i Umur-ı Baytariye Hıfzısıhha Müdür Muavini Tevfik Rüştü Bey’den (Doktor) oluşmuştur.²⁶ Merkezi, İstanbul Divanyolu’nda Türk Ocağı’ndaki daire-i mahsusadır ve derneğe 15-20 yaş aralığındaki gençler kabul edilmiştir.²⁷ Yemin metninin izcilik andına benzerliği dikkat çekmektedir. Her ikisinde de tanrıya, yönetici otoriteye, aileye ve içinde bulunulan yapının kurallarına itaat esastır. Erol Akcan’a göre cemiyet üyesi gençler “izciliği taklit etmekle” suçlanmış ve alay konusu olmuştur.²⁸ Fakat Akcan, bu alayların kimler tarafından,

22 Toprak, “İttihat ve Terakki’nin Paramiliter Gençlik Örgütleri”, s. 101-102.

23 Fevziye Abdullah Tansel, “Memleketimizde Gençler İçin Kurulan İlk Dernekler, Gazete ve Dergiler (1913-1920)”, *Bellekten*, Cilt LI, Sayı 199, Nisan 1987, s. 281-282; 282; Yasin Taşkesenlioğlu, *Millî Mücadele Döneminde Gençlik Teşkilatları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Erzurum 2007, s.19.

24 Mustafa Balcıoğlu, “Osmanlı Genç Dernekleri”, *Türk Kültürü*, Cilt XXX, Sayı 346, Şubat 1992, s. 199-209.

25 Tansel, a.g.m., s. 282.

26 Taşkesenlioğlu, a.g.e., s. 22.

27 Tansel, a.g.m., s. 283.

28 Erol Akcan, “İşgal İstanbul’unda İzcilik Teşkilatı”, *V. Uluslararası Osmanlı İstanbul’u Sempozyumu Bildirileri*, 19-21 Mayıs 2017, 29 Mayıs Üniversitesi, İstanbul 2018, s. 235.

görsel

Akademik
Bakış

217

Cilt 17
Sayı 34
Yaz 2024

hangi organlarda yapıldığına dair bilgi vermemiştir. Cemiyet üyeleri, Nisan 1913'te izcilik örgütü olarak ortaya çıkmadıklarını ve izcilik kurmak gibi bir iddialarının olmadığını, izcilik teşkilatının Harbiye ve Maarif Nezaretlerince kurulması gerektiğini açıklamak durumunda kalmışlardır.²⁹ Bu durumu Taşkesenlioğlu, cemiyetin Harbiye Nezareti'ne yönelik bir "telkin"i olarak değerlendirmiş; Ateş ise izcilik "elde sopa yürümek" olarak algılandığı için cemiyetin izci derneği gibi görünmekten kaçındığı biçiminde yorumlamıştır.³⁰ Bu iki görüşe katkı olarak izciliğin o dönemde henüz tam olarak kavranmadığı ve hedefler konusunda nereye konumlandırılacağına belirlenemediği iddia edilebilir. İzciliğin gençliği askerliğe hazırlamaktaki elverişliliği Enver Paşa'nın dikkatini çekecektir.

Türk Gücü'nün faaliyette olduğu dönemde Galatasaray Sultani-sinde keşşaflık çalışmaları devam etmektedir. Tam bu zamanlarda *Talebe Defteri*'nde yayınlanan "Keşşafkların Türküsü" isimli marş³¹ izciliğin Galatasaray'da da Türk Gücü'nde de aynı anlayışa, askerliğe hazırlık çizgisine yöneldiğini göstermektedir: "Ben bir keşşafım, bacağım, kolum / Gözüm. Dimağım, her yerim sağlam / Padişahıma, yurduma kulum / Düşmana kalbim besler intikam! / Haydin sefere çevik keşşafklar / İstikbâl bize zaferler saklar!"

Cemiyetin 1914'teki nizamnamesinde izcilik yer almamış, fakat izcilik faaliyetler arasında kalmış, yürüyüşler ve etkinlikler devam etmiştir. Öte yandan aynı tarihlerde cemiyet dışı izcilik de sürmektedir. Türk Gücü Cemiyeti 1915'e dek Türk Ocağı'nın güçlü olduğu yerlerde yaşamış, I. Dünya Savaşı ortamında gençlik politikalarının farklı bir mecraya yönelmesiyle kapanmıştır.³² İzcilik 1914'te tamamen, İTF'nin hem parti hem de devlet politikaları ekseninde şekillendirmek istediği bir faaliyet hâline gelmiştir. Fakat aynı zamanda izcilik 1914'te, öncesinden ve sonrası birkaç yıldan daha fazla izcilik felsefesine yakın bir çizgide uygulanacaktır.

İzciler Ocağı

İttihat ve Terakki izciliğin gençlik üzerindeki şekillendirici etkisini fark etmiş ve Enver Paşa Burdur Mebusu Atif Bey'i diğer ülkelerdeki izci teşkilatlarını incelemek üzere Avrupa'ya göndermiştir.³³ Atif Bey'in hazırladığı rapor üzerine Belçika İzci Teşkilatı örgütleyicisi ve Uluslararası İzci Reisi Mösyö Parfitt İstanbul'a getirilmiştir. İngiliz Parfitt'i öneren isim, Brüksel Sefiri Seyfettin Bey'dir.³⁴ M. Sami'nin belirttiğine göre Enver Paşa, Parfitt gelmeden evvel İzci Ocağını kurmuş, Parfitt'in gelişiyile beraber karargâh-ı umumi oluşturulmuştur. Buna göre Enver Paşa, Başbuğ; Parfitt, Kalgay olmuş, Halil, Ziya, Eyüb Sabri, Yakup Cemil ve Doktor Nazım Beyler karargâh-ı umu-

29 Ateş, a.g.e., s. 222.

30 Taşkesenlioğlu, a.g.m., s. 106; Ateş, a.g.e., s. 222.

31 *Talebe Defteri*, Birinci Sene, No 10, 26 Eylül 1329 (9 Ekim 1913), s. 151.

32 Taşkesenlioğlu, a.g.m., s. 106.

33 Ateş, a.g.e., s. 262; Akcan, a.g.m., s. 234.

34 *Vakit*, No: 658, 30 Ağustos 1919, s. 1.

mide yer almıştır. Büyük Orta koldaşları ise Atıf (divan reisi), Sufioğlu Sudi (yazıcı), Doktor Rusuhi (sayıcı) Beylerdir.³⁵ Parfitt, “*bilumum mekatib-i tâliyyede izcilik (boyscout) tertibatını tanzim ve terbiye-i bedeniye tedrisatını ıslah*” amacıyla getirilmiş, aylık yirmi beş lira maaş ve bir defaya mahsus yüz lira yol masrafı ödenerek 19 Nisan 1914’te devlet kadrosuna alınmış, 22 Nisan 1914’te göreve başlamıştır.³⁶ 1914 yılı içinde yayınlanan İzci Ocağının İç Nizamnamesi³⁷ örgütlenmedeki isim tercihleriyle dönemin politik anlayışının etkilerini taşımaktadır. Nizamnamede izçiliğin kademeleri “*Adsız, Çeri, Tekin, Alp ve Tarhan*” olarak belirlenmiştir. Adsız olarak izci ocağına giren genç çeşitli aşamalardan ve sınavlardan geçerek diğer sınıflara yükselecektir. Teşkilat dört dereceden oluşmuştur: Oba, Kol, Oymak ve Altınordu. Bu derecelendirmeye göre on izci bir obayı, dört oba bir kolu, iki kol bir oymağı (sağ kol ve sol kol olarak), oymaklar ise doğrudan Başbuğ’un komutası altında olan Altınorduyu oluşturacaktır. Obaların buyrukçusu ars; kolların buyrukçusu ağa; oymakların buyrukçusu bey ismini taşıyacak ve oymak buyrukçuları merkezdeki Sarı Obayı teşkil edeceklerdir. Oymaklar, Oğuz, kartal, Tuğrul, Sungur, koyun, keçi, arslan, teke, at, geyik, maral gibi isimler alacaklar; oymağa mensup obalar ordugâhtaki konumlarına göre kuzeydeyse Kara, doğudaysa Gök, batıdaysa Ak, güneydeyse Kızıl, merkezdeyse Sarı, kuzey doğudaysa Gök-Kara, kuzeybatıdaysa Kara-Ak, güneydoğudaysa Kızıl-Gök, güneybatıdaysa Ak-Kızıl ismini taşıyacaklardır. Gök, Gök-Kara, Kara, Kara-Ak obaları sol kolu; Ak, Ak-Kızıl, Kızıl, Kızıl-Gök obaları sağ kolu oluşturacak, Sarı Oba merkezde bulunacaktır. İzci andı şu şekilde belirlenmiştir: “*Tanrıya ibadet ve hakana itaat eyleyeceğime, daima vicdanlı, vazifesini bilir; kanuna hürmet eder; yiğit bir adam olarak hareket eyleyeceğime; vazifemi sevip sulh ve harp zamanında fedakârlıkla hizmet yapacağıma, izcinin türesine baş eğeceğime namusum ve şerefim üzerine söz veririm.*” Üniforma kabalak (başlık), açık hâkî renkte ve iki tarafı cepli gömlek, açık hâkî renkte kısa pantolon, kestane veya hâkî renkte çorap, boyun bağı (her kolun rengi farklı olacak şekilde) ve ayakkabıdan oluşacaktır. Tekin, omuz üzerinde “*çuhadan ince kırmızı*” bir işaret; Alp, sol kolu üzerinde uzmanlık alanına göre bir işaret; Tarhan, sol kolu üzerinde “*kırmızı işaretin zaviye teşkil ettiği mahalle kırmızı renkte bir yıldız*” takacaktır. İzçiler tayyareci yardağı, doktor yardağı, heyet ve cevheva mütehassısı, gemici, nebatat mütehassısı, süvari, mızıkacı, doğramacı, aşçı, bisikletçi, elektrikçi, eskrimci, demirci, madenci,

35 M. Sami, a.g.e., s. 24.

36 *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi (BOA)*, Fon Kodu: MV., Kutu No: 185, Gömlek No: 57, Tarih: 23.05.1332 (H), 19 Nisan 1914; *BOA*, Fon Kodu: İ. MF., Kutu No: 22, Gömlek No: 20, Tarih: 27. 06. 1332 (H), 23 Mayıs 1914; *BOA*, Fon Kodu: BEO, Kutu No: 4287, Gömlek No: 321478, Tarih: 28. 06. 1332 (H), 24 Mayıs 1914. Arşiv kayıtlarında bu üç belge haricinde bir belge daha vardır ve yanıtıcı bir biçimde Parfitt’in 9 Mayıs 1330 (22 Mayıs 1914) itibarıyla devlet hizmetine alındığını yazmaktadır, bakınız: *BOA*, Fon Kodu: MV., Kutu No: 235, Gömlek No: 80, Tarih: 25. 06. 1332 (H), 21 Mayıs 1914. Bu metinde, yukarıda anılan üç belgede geçen tarih esas alınmıştır.

37 İzci Ocağının İç Nizamnamesi, Matbaa-i Hayriye ve Şürekası, İstanbul 1330 (1914).

Arşiv

Akademik
Bakış
219
Cilt 17
Sayı 34
Yaz 2024

kılavuz, dilmaç, makineci, fotoğrafçı, itfaiye, terzi ve kunduracı, işaretçi ve telgrafçı, nişancı gibi farklı uzmanlıklar edinebilecekler, edindikleri uzmanlıklara mahsus alametleri sol kolları üzerine takabileceklerdir. İşaret olarak Adsız, madenî zincir; Çeri, ay ve içinde “*vatan ve namus*” yazan bir yıldız; Tekin, ay, yıldız ve üç dişli ziraat tarağı; Alp, ay, yıldız, tarak, sol göğüs üzerinde Osmanlı arması; Tarhan, ay, yıldız, tarak, arma ve yeşil kordon ile gümüş bozkurt başı taşıyacaktır.³⁸ Nizamnamede dikkat çeken bu milliyetçi yönelim *Türk Yurdu* dergisinde coşkuyla karşılanmıştır: “*İzcilik (Boyscout) memleketimize iyiden iyiye giriyor ve Türkleşerek giriyor. ... İzcilik teşkilatında ad ve sanlar tamamen Türkçe, hatta bazıları eski Türkçedir.*”³⁹

Parfitt ilk çalışmalarına Dârümuallimîn’de başlamış, kurulacak oymaklara liderlik etmek üzere bu okuldan gençler seçerek eğitmiştir. Lider adayları bu kursta mors, semafor, kazaya müdahale, topografya, pusula, harita, telgrafçılık alanlarında dersler almış, 24 Nisan 1914’te araziye çıkarak ölçü ve yükseklik tayini, arazi sınırının “*top bataryalarının bakiyesi açısından olası vaziyetleri*” gibi talimlere katılmış, 1 Mayıs itibariyle kamp eğitimine başlamışlardır.⁴⁰ 4 Mayıs’ta İzciler Ocağı Büyük Ortası, Harbiye Nezaretinde kendilerine tahsis edilen binada bir toplantı yapmış, 6 Mayıs’ta “*İstanbul’da dokuz ayrı yerde kurulacak oymakların kumandan adayları*” Ocak’ta toplanarak Parfitt tarafından verilen konferansı dinlemişler, 13 Mayıs’ta Harbiye Nezareti meydanında silah, yürüyüş, halat bağlama, bayrakla muharebe talimleri yapmışlardır. 19 Mayıs’ta ise Büyük Orta koldaşları elbise ve işaretler hakkında bir toplantı düzenlemişlerdir.⁴¹ Taşkesenlioğlu, kursu bitiren yedi meslek sahibi ve dokuz muallimin Talat Paşa huzurunda ant içtiğini yazmıştır.⁴² Fakat İzcilik Büyük Ortası Başbuğu Enver Paşa’dır ve teşkilatla ilgilenen kişi odur. Bu nedenle bu bilgi yanlıştır. Huzurunda yemin edilen kişi Enver Paşa’dır. Nitekim *Türk Yurdu*’ndaki bilgiler de bunu desteklemektedir: “*Geçen pazartesi günü Kalgay Parfitt Bey ile oymak beyleri, Başbuğ Enver Paşa önünde boyun sinüp and içtiler.*”⁴³ Bu bilgiden anlaşıldığına göre ilk kursiyerler 21 Mayıs 1914’te Enver Paşa önünde ant içmişlerdir. Bu kurstan sonra vilayetlerde izci teşkilatları oluşturmak üzere 260-262 genç Maltepe’de kampa alınmıştır. Taşkesenlioğlu ve Uzgören bu kampın Haziran 1914’te yapıldığını yazmıştır.⁴⁴ Fakat arşiv kayıtlarından anlaşıldığına göre kamp 25 Temmuz - 15 Ağustos 1914 tarihleri arasında gerçekleşmiştir.⁴⁵ İz-

38 İzci Ocağının İç Nizamnamesi, s. 1-20; M. Sami, a.g.e., s. 28-54; Ateş, a.g.e., s. 282-283. Yukarıda bahsi geçen izci andı zaman içinde değişikliklere uğrasa da öz olarak fazla değişmemiştir. Günümüzde de benzer bir içeriğe sahiptir.

39 *Türk Yurdu*, Yıl 1330, Sayı 6, 15 Mayıs 1330, Yıl 3, Cilt 6, Sayı 66, s. 2208.

40 *Tasvir-i Efkar*, No 1070, 7 Mayıs 1914, s. 3; Ateş, a.g.e., s.284, Taşkesenlioğlu, a.g.m., s.108.

41 Ateş, a.g.e., s. 285.

42 Taşkesenlioğlu, a.g.m., s. 108; Taşkesenlioğlu, a.g.m., s. 27.

43 *Türk Yurdu*, Yıl 1330, Sayı 6, 15 Mayıs 1330, Yıl 3, Cilt 6, Sayı 66, s. 2208.

44 Taşkesenlioğlu, a.g.e., s. 27; Uzgören, a.g.e., s. 108. Aynı sayfalarda Taşkesenlioğlu 260 rakamını, Uzgören ise her iki rakamı vermiştir.

45 BOA, Fon Kodu: MF. İBT., Kutu No: 505, Gömlek No: 9, Tarih: 30. 07. 1332 (H), 24

ciliğin tamamen devlet gözetiminde de olsa teknik ve teorik olarak aslına ilk defa yakın bir pratikle ortaya çıktığı ve teşkilatlandığı dönemde, tam da Maltepe kampı esnasında I. Dünya Savaşı'nın başlaması Osmanlı'da izciliğin seyrinin bir kez daha değişmesine neden olmuştur. Parfitt'in İngiliz olması, her ne kadar Osmanlı savaşta henüz fiilen taraf olmasa da, daha kamp esnasında sorun yaratmıştır. 11 Ağustos 1914'te Başkumandan Vekili Enver Paşa Maarif Nezaretine "*Parfitt Bey'in yeni vazifesi*" hakkında bir yazı⁴⁶ yazmış ve "*Ahvâl-i hazıra dolayısıyla vazife-i asliyesiyle iştigal edemeyecek olan İzciler Kalgayı Parfitt Bey'in icabında orduca kendilerinden istifade edilecek olan Darülfünun, Mekteb-i Sultani ve emsali mekatib talebelerine işaret dersi vermek ve harita mütalâasını öğretmek vazifesiyle tevzifini tavsiye ederim*" demiştir. Gelişmelerden anlaşılan odur ki Enver Paşa'nın bu tavsiyesi kabul edilmemiştir. 26 Ekim 1914'te bir İngiliz'in mekteplerde çalışmaya devam etmesinin mahzurlu olduğu ve bu nedenle üç maaş tutarındaki 90 lira tazminat ve o miktarda harcırah ödenerek görevine son verilmesi Maarif Nezaretinden Babıali'ye yazılmıştır.⁴⁷ Maltepe Kampı I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla "*muvaakkaten ilga*"⁴⁸ edilmiş, kampta toplanan 262 öğretmen orduya katılmak istemişler, gemiyle köprüye ve oradan da Harbiye Nezareti meydanına (Beyazıt) geçerek kararlarını Nezarete bildirmişler ve orduya katılmışlardır.⁴⁹ Bu tarihten evvel Harbiye Nezareti izciliği de kapsayan daha büyük bir oluşumun çalışmalarını başlatmıştır.

Osmanlı Güç Dernekleri

İzciler Ocağının kurulmasının ardından Haziran 1914'te izciliği de kapsayan daha geniş bir teşkilat için çalışmalar başlatılmıştır. Osmanlı Güç Dernekleri adını alacak olan bu teşkilat hem gençleri paramiliter bir örgütlenme içine çekmek, hem izcileri bu örgütün parçası haline getirmek, hem de azınlıkların izcilik ve gençlik faaliyetlerini engellemek amacıyla kurulmuştur. Osmanlı Güç Dernekleri Harbiye Nezaretinin 15 Haziran 1914'te yayınladığı programla faaliyete başlamıştır.⁵⁰ Bu yeni oluşumda 12-17 yaş aralığındaki gençlerin

görsel

-
- Haziran 1914; BOA, Fon Kodu: MF. İBT., Kutu No: 505, Gömlek No: 21, Tarih: 30. 07. 1332 (H), 24 Haziran 1914. Türkiye İzciler Birliği dergisi Maltepe kampı haricinde bir de Abdurrahman Robenson'un 1329'da İstanbul Erkek Lisesinin altmış izcisiyle Paşabahçe'de bir ay süren bir kamp düzenlediğini ve bu kampa Parfitt'in de katıldığını yazmıştır (*Türkiye İzciler Birliği*, Sayı 3, 15. Kanun-ı Evvel 1925, s. 39). Fakat bu bilgi kesinlikle yanlıştır. Parfitt'in 1329'da (1913) İstanbul'da olması mümkün değildir. Büyük olasılıkla Ahmet Robenson'un 1914 Ağustos'unda Kilyos'ta düzenlediği kamptan bahsedilmektedir.
- 46 BOA, Fon Kodu: MF. MKT., Kutu No: 120, Gömlek No: 23, Tarih: 19. 09. 1332 (H), 11 Ağustos 1914. Arşiv kayıtlarındaki dijital özetinde Enver Paşa'nın adı Nuri olarak yazılmıştır. Arşive atf yapan araştırmacılar da bu yanlışlığı tekrar etmişlerdir. Belge içeriğine bakıldığında yazının Enver Paşa tarafından yazıldığı net biçimde görülecektir.
- 47 BOA, Fon Kodu: MF. MKT., Kutu No: 1202, Gömlek No: 29, Tarih: 06. 12. 1332 (H), 26 Ekim 1914.
- 48 M. Sami, *age.*, s. 25.
- 49 Toprak, "II. Meşrutiyet'ten Mütareke Yıllarına Türkiye'de İzciliğin İlk Evresi", s. 21; Uzgören, *a.g.e.*, s. 8-9.
- 50 Taşkesenlioğlu, *a.g.m.*, s. 109.

gideceği İzciler Ocağı, Osmanlı Güç Derneklerinin hazırlık şubesi gibi çalışacak, buradan yetişen gençler 17-20 yaş aralığında Güç Derneklerinde talim ve terbiye göreceklendir.⁵¹ Böylece hükümet, hükümetten bağımsız olarak kurulan Türk Gücü gibi dernekler ve okullarda İzciler Ocağından evvel ortaya çıkan izcilik çalışmalarını kendi bünyesinde toplayarak devletin himayesi dışında bu gibi çalışmaların yapılmasını ve aynı zamanda azınlıkların gençler üzerinde yürüttüğü faaliyetleri engellemektedir. Nitekim Güç Derneklerinin kurulmasıyla beraber derneğin Nizamname ve Talimatname'sine uymayan faaliyetler yasaklanmıştır. Örneğin Enver Paşa, Maarif ve Dâhiliye Nezaretlerine gönderdiği bir yazıda Kadıköy'deki bir Ermeni kulübü ile bazı mekteplerdeki Rum kulüplerinin talimlerine değinmiş; bu gibi talimlere yalnızca ordu talim ve terbiyesine hazırlık amacıyla olması halinde izin verileceğini belirtmiş; izinsiz izci teşkilatlarının kaldırılmasını, askeri tatbikatlara, üniforma giyilmesine, Osmanlı bayrağı dışında bayraklar kullanılmasına müsaade edilmemesini istemiştir.⁵²

Osmanlı Güç Derneklerinin faaliyette olduğu dönemde İstanbul Sultanisi Oymakbeyi Ahmed Robenson 4 Ağustos 1914'te Kilyos'ta bir kamp açmış, bu kapma Fransızca muallimi Memduh, tarih ve coğrafya muallimi Rıfıkı, Türkçe muallimi Muharrem ve dokuz öğrenci katılmıştır. Parfitt'in misafir olarak bulunduğu kampın amacı bu dokuz öğrencinin izcilik eğitiminden geçip 1915'te takım reisleri olmalarını sağlamaktır.⁵³ Bu dönemde yapılan izcilik faaliyetleri ile ilgili bilgilere arşiv kayıtlarında da rastlamak mümkündür. 27 Temmuz 1915 tarihli bir belgede⁵⁴ Florya'da kamp kuran Darüşşafaka izcilerinden Bağdatlı Numan'ın kampın üçüncü günü refikasıyla denize girdiği, yüzmeye bilmediği için boğulduğu, cesedinin Levazım Dördüncü Şube İnşaat Bölüğü efradından Büyükçekmeceli Kayıkçı Foço tarafından denizden çıkarıldığı yazmaktadır. 19 Temmuz tarihli belgede⁵⁵ ise M. Sami tarafından yazılan İzci Rehberi isimli kitabın, mekteplerde henüz izcilik eğitimi olmadığını için ders programına kabulünün mümkün olmadığını kaydı geçmektedir. Bu dönemde ayrıca Eskişehir İdadisi izcileri Nisan 1916'da elli kişinin katıldığı atlı bir yürüyüş düzenlemişler ve yürüyüşe Maarif Müdürü, İdadi Mektebi Müdürü ve Karacahisar Gazetesi Müdürü de katılmıştır.⁵⁶ Nadir de olsa yapılan bu faaliyetler Osmanlı Genç Dernekleri öncesinde izciliğin, tüm olumsuz gelişmelere karşın hayatını sürdürebildiğini göstermektedir Fakat I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı'nın Almanya ile müttefik olması izciliğin kaderinde yeni bir kırılma yaratmıştır. İstanbul'daki Alman İslahat Heyeti Başkanı Von Der Goltz, Harbiye Nezaretine "*eğlenceli bir spor*" olarak gördüğü izciliğin kaldı-

51 Toprak, "İttihat ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri", s. 96; Akcan, a.g.m., s. 234.

52 Ateş, a.g.e., s. 307-309; Akcan, a.g.m., s. 235.

53 Uzgören, *age.*, s. 15.

54 BOA, Fon Kodu: MF. MKT., Kutu No: 1210, Gömlek No: 73, Tarih: 15. 09. 1333 (H), 27 Temmuz 1915.

55 BOA, Fon Kodu: MF. MKT., Kutu No: 1210, Gömlek No: 58, Tarih: 07. 09. 1333 (H), 19 Temmuz 1915.

56 *Türk Yurdu*, Yıl 1332, Sayı 3, 7 Nisan 1332, Yıl 5, Cilt 10, Sayı 107, s. 2997.

rılmasını teklif etmiştir.⁵⁷

Osmanlı Genç Dernekleri

Savaş esnasında özellikle 1915 yılında yaşanan büyük kayıplar, temel askerlik eğitimine sahip gençlik ihtiyacını pekiştirmiştir ve ordunun savunma gücünü arttırmak için gençliğin zorunlu milis derneklerinde eğitilmesi düşünülmüştür.⁵⁸ İziciliği “*eğlenceli bir spor*” olarak gören Von Der Goltz, Almanya’da kurduğu “*Kaiserlich Deutsche Jugendwehr*” isimli derneğin benzerini Osmanlı’da da kurmak üzere Harbiye Nezaretine bir proje götürmüştür. Harbiye Nazırı Enver Paşa projeyi olumlu karşılamış ve Heyet-i Vükela’ya taşımış, böyle bir örgütün iziciliği bitireceği yönündeki karşı çıkışlara rağmen proje onaylanmış ve Almanya’da Genç Dernekleri ile ilgili çalışmalar yapan Miralay Von Hoff Ocak 1916’da İstanbul’a davet edilmiştir.⁵⁹ Selim Sırrı, 1919’daki bir röportajında Genç Derneklerinin kurulma sürecini anlatırken “*komitecilik zihniyetiyle*” başlatılan izcilik teşkilatının Enver Paşa’nın çok da hoşuna gitmediğini belirtmiştir.⁶⁰ Anlaşılan odur ki Enver Paşa, İziciler Ocağının ve Güç Derneklerinin komiteciliğini yeterli bulmamıştır. Von Hoff, Şubat 1916’da İstanbul’a gelmiş ve çalışmalara başlamıştır. Mart ayı içinde çalışmaları tamamlanan Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliğinin Harbiye Nezareti emrinde ve fırka kumandanı yetkisinde olmasına karar verilmiştir.⁶¹

Genç Dernekleri 17 Nisan 1916’da (4 Nisan 1332) kurulmuştur.⁶² Müfettiş-i Umumiye Von Hoff getirilmiş, Binbaşı Tahir Bey Birinci Muavin, Yüzbaşı İzzet Bey İkinci Muavin, Selim Bey Mekatip Müfettişi, Vedat Örfi Bey Müfettiş Kalem-i Mahsus Amiri ve Katip, Mülazım Münir Bey Tercüman olarak görev almıştır.⁶³ Dernek Gürbüzler ve Dinçler olarak ikiye ayrılmış, 12-17 yaş arası gençler Gürbüz Derneğine, 17 yaş üzeri gençler Dinç Derneğine katılmıştır.⁶⁴ Von Hoff ve Selim Sırrı, 1916 ağustosunda teşkilatı genişletmek üzere Anadolu’da yirmi beş, Rumeli’de beş gün süren bir gezi yapmış; Ankara, Bursa, İzmir, Konya gibi vilayetlerde dersler vermiş, halktan derneğe katılım talep etmişlerdir. Ayrıca bu iki isim rehber yetiştirilmesi için de dersler

- 57 Sadık Sarısaman, “Birinci Dünya Savaşı Sırasında İhtiyat Kuvveti Olarak Kurulan Genç Dernekleri”, *OTAM*, Sayı 11, 2000, s. 443.
- 58 Nejla Günay, “Osmanlı Devleti’nde Kurulan Spor Cemiyetleri ve Jimnastik Derslerinin Milliyetçilik Hareketlerindeki Rolü”, *Belleten*, Cilt: 81, Sayı: 292, Yıl: 2007, s. 939.
- 59 Sarısaman, a.g.m., s. 443-444; Taşkesenlioğlu, a.g.m., s. 109-110.
- 60 *Vakit*, No 658, 30 Ağustos 1919, s. 1.
- 61 Sarısaman, a.g.m., s. 444.
- 62 *Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası*, Sene1, Sayı 1, 1 Eylül 1333 (1 Eylül 1917), s. 2.
- 63 Sarısaman, a.g.m., s. 444; Balcıoğlu, a.g.m., s. 202. Bu ilk kadroyla ilgili olarak Taşkesenlioğlu, Umumi Müfettiş Yardımcısı olarak Asım Bey’in ismini vermiştir. Ayrıca Rehber Yüzbaşı İzzet Bey ve İhtiyat Sınıf-ı Rabi Şaban Bey’in de kadroda olduğunu yazmıştır (Taşkesenlioğlu, a.g.m., s. 110). Başka bir çalışmasında ise Selim Sırrı ve Vedat Örfi isimlerini de anmıştır (Taşkesenlioğlu, a.g.e., s. 31). Toprak ise Selim Sırrı’nın Mekatib-i Umumiye Genç Dernekleri Müfettişi, Mustafa Asım’ın Müfettiş-i Umum Vekili sıfatlarıyla Von Hoff’un yardımcısı olduklarını yazmıştır (Toprak, a.g.m., s. 96).
- 64 Taşkesenlioğlu, a.g.m., s. 110; Akcan, a.g.m., s. 236. Selim Sırrı, Gürbüzlerin 12-16 yaş arasında, Dinçlerin 16 yaş üzeri olduğunu ifade etmiştir. (*Vakit*, No 658, 30 Ağustos 1919, s.1).

Genç

vermiş ve bir yıl içinde üç bin civarında rehber yetiştirilmiştir.⁶⁵

1 Eylül 1917'den itibaren *Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası* yayınlanmıştır. Ayda bir yayınlanan mecmuanın merkezi Müfettiş-i Umumiliğin de bulunduğu İtfaiye Kışlasının üst katındaki daire-i mahsusadır. Logonun altında “*Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği tarafından ayda bir defa neşr olunur terbiyevi ve içtimai mecmuadır*” yazmaktadır.⁶⁶ İlk sayıda Selim Sırrı tarafından yazılan *Genç Dernekleri ve Yanlış Telakkiler* başlıklı yazıda Von Hoff'a atfedilen sözler derneklerden murat edileni anlatmaktadır: “*Sükûn içinde çahşınız. Kocaman bayraklar açarak, türlü kıyafetlere girerek, bağıra bağıra memleketin sokaklarında gösteriş yapmayınız. Hususiyile mektep çocuklarını aynı şekilde elbise giymeye mecbur etmeyiniz. Genç Derneklerinde yapılacak talimler efrad-ı askeriyenin kışla meydanında yaptığı talimlerle bir değildir. Bizim gençlere öğretmek istediğimiz mümareseler istikbal-i askeriyenin bilgisini ve kıymetini arttırmak içindir. Yoksa henüz esnana dâhil olmayan çocuklara askerî talimler yaptırmak katiyyen hatırımızdan geçmez.*”⁶⁷ Von Hoff bu sözleri mutlaka derneklerle ilgili kamuoyunda hoşgörü yaratmak için söylemiş olmalıdır. Çünkü Genç Derneklerinde de tek tip elbise kuralı uygulamaktadır ve tüm eğitim sürecinin içinde askerler ve askerî teamül vardır. Bu sözler Balcıoğlu'nun verdiği bilgilerle birleştirilirse Von Hoff'un Derneği İTF'nin az da olsa uzağına çekmeye çalıştığı biçiminde bir yorum yapılabilir. Balcıoğlu'nun verdiği bilgilere göre 1917 yılında İTF ile Von Hoff arasında bir gerilim yaşanmıştır. Bu gerilim Bahattin Şakir'in Von Hoff'a bazı tekliflerde bulunması üzerine çıkmıştır. Von Hoff, Bahattin Şakir'e derneklerin askerî bir heyet tarafından idare edilmesinin ve teşkilata siyaset karıştırılmasının yanlış olduğunu söylemiş, buna sinirlenen Bahattin Şakir Von Hoff'un Almanya'ya gönderilmesini istemiştir.⁶⁸ Türk İzciler Birliği dergisine göre bu gerilimin nedeni; o dönemde izci teşkilatından yüz bulamayan “*bazı sivil zevatın*”, Von Hoff'un etrafını sarıp “*yardakçılık*” yapmaları “*jandarmalar vasıtasıyla*” merkezlere topladıkları çocukları askerî talimden geçirmeleridir.⁶⁹ Sonuç olarak Von Hoff 1918'de Almanya'ya dönmüştür.⁷⁰ Von Hoff'tan sonra Genç Dernekleri Müfettişliğine Yarbay Mustafa Asım Bey vekâleten atanmış, ardından Miralay Halil

görsel

- 65 Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası, Sene: 1, Sayı: 1, 1 Eylül 1333 (1 Eylül 1917), s. 4; Taşkesenlioğlu, a.g.e., s.125-126; Balcıoğlu, a.g.m., s.204; Sarısaman, a.g.m., s.458; Toprak, a.g.m., s.97.
- 66 *Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası*, Sene 1, Sayı 1, 1 Eylül 1333 (1 Eylül 1917), s. 1. Bu tanıtım, 2. sayıda değişmiştir. 2. sayıda tanıtımın başına “*Harbiye Nezaretinin müsaadesiyle*” ibaresi eklenmiştir (Sayı 2, 1 Teşrin-i Evvel 1333 (1 Teşrin-i evvel 1917), s. 1). Mecmuası, son sayısı 1 Temmuz 1920'de çıkmak üzere 26 sayı yayınlanmıştır.
- 67 *Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası*, Sene1, Sayı 1, 1 Eylül 1333 (1 Eylül 1917), s. 3-4.
- 68 Balcıoğlu, a.g.m., s. 208-209.
- 69 *Türk İzciler Birliği*, Sayı 2, 15 Teşrin-i Sani 1925, s. 23; Balcıoğlu, a.g.m.,s.208-209; Sarısaman, a.g.m., s.465-466.
- 70 Von Hoffun Almanya'ya dönüş tarihi olarak Sarısaman Nisan 1918, Taşkesenlioğlu 16 Eylül 1918 tarihini vermektedir. (Sarısaman, a.g.m., s. 465-466, Taşkesenlioğlu, a.g.m., s. 111-112; Taşkesenlioğlu, a.g.e., s. 44).

Sami, onun ardından da Üsteğmen Emin tayin edilmiştir.⁷¹ Dernek, Mondros Mütarekesi'nden sonra fiilen varlığını sürdürse de faaliyet anlamında varlık gösterememiştir.

Osmanlı Genç Dernekleri izciliği bir kol olarak bünyesine alan bir organizasyondur. Fakat Osmanlı Genç Derneklerinin izcilikle ilgisi yoktur. Eğitim anlayışı da, örgütlenme biçimi de, üniforması da izciliğe benzemektedir. İzcilik felsefesinin temelinde birey vardır. Genç Derneklerinin amacı ise er yetiştirmektir. Von Hoff'un yardımcılığını yapan Selim Sırrı'nın daha dernekler fiilen kapanmadan, gençlik meseleleriyle Harbiye Nezaretinin uğraşmaması gerektiğini söylemesi anlamlıdır.⁷² Yapılan faaliyetlerin izcilik olmadığına Selim Sırrı da farkındadır.

Mütareke Döneminde İzcilik

Mütareke döneminde İstanbul'da izcilik işgalcilerin ve azınlıkların sokak hâkimiyetinin bir göstergesi, İstanbul'a çöreklenen farklı milletlerin kendi millî ve emperyalist hedeflerinin bir vasıtası, unsurların Osmanlı'dan pay kapma çabalarının bir parçası hâline gelmiştir. Kendi izci teşkilatı olmayan işgal gücü ve anasır yoktur. Robert Kolej'de örgütlenen Amerikan izcileri, içinde farklı unsurların da olduğu 3 oba ve 46 üyeden oluşmaktadır. Geniş bir teşkilatlanmaya ve kalabalık bir kitleye sahip olan Ermeni izci teşkilatında 32 obada 1000 izci çalışmakta, yönetim kurulunun onursal başkanlığını Ermeni Patriği yapmakta, ayrıca 2 kız rehber obasını da bünyesinde bulundurmaktadır. Pera'da büyük bir salonu merkez edinen, 2 obada 42 üyesi bulunan ve *British National Headquarters*'a bağlı olan İngiliz izci örgütü Birinci İstanbul İngiliz İzci Oymağı ve Birinci Uluslararası İstanbul İzci Oymağı olarak ikiye bölünmüştür. En kalabalık teşkilata sahip olan Rum izci örgütünde 42 obada 2000 izci bulunmakta, izciler Rumcaya çevrilen İngiliz Erkek İzci Elkitabı'nı kullanmaktadır. Haziran 1920'de *Corpo Niazionale Giovani Exploratori Italiani* adıyla kurulan, İtalyan okulunda çalışan, Roma'daki merkeze bağlı olan, izcilere askerlik süresi konusunda avantaj sağlayan, 8-12 yaş aralığındaki çocukları da örgütleyen, güzel kıyafetleriyle dikkat çeken, bünyesinde deniz izcileri de bulunan İtalyan izci örgütü 1 oba ve 147 üyeden oluşmaktadır. 9 oba ve 450 üyeden oluşan, *Makabiler* örgütüne bağlı olan, Makabiler'in seçtiği bir lider tarafından yönetilen, disiplinli ve türeye itaatkâr davranışlarıyla öne çıkan Yahudi Erkek İzciler Grubu da tıpkı İtalyan izciler gibi üniformalarıyla dikkat çekmektedir. Rus İzci Komisyoneri Miralay Ponticaff'ın çalışmalarıyla kurulan, 10 oba ve yavrukurt örgütlenmesi ile 140 izciye ulaşan Rus izci örgütü, ikisi Genç Hıristiyanlar Cemiyetinde (YMCA), İkisi Heybeliada'da, biri Rus Mektebinde, biri Rus Lisesinde ve biri Büyükdere'de olmak üzere yedi birime sahiptir. Mütareke döneminde Genç Hıristiyanlar Cemiyeti ile İngiliz ve Amerikan okullarının çabalarına rağmen kız rehberler örgütü kurulamamış olsa da İngiliz, Rum, Ermeni, Amerikan, Ar-

Genç

Akademik
Bakış
225
Cilt 17
Sayı 34
Yaz 2024

71 Balcıoğlu, a.g.m., s.209; Taşkesenlioğlu, a.g.e., s. 44.

72 *Vakit*, No 658, 30 Ağustos 1919, s. 1.

navut ve Rus izcilerinden oluşan 212 kız rehber bulunmaktadır. İşgalcilerin ve anasırın kurduğu tüm bu izci örgütleri, başında İngiliz Albay Maxwell'in bulunduğu Beynelmîlel Keşşaf Teşkilatına bağlıdır ve her örgüt teşkilatta üç üye ile temsil edilmektedir. Türk izciliği ise İstanbul'un işgali sonrası resmî faaliyetlerin zorlaşması nedeniyle durgundur. 1920'de İstanbul'da 5-6 obada 230 Türk izci çalışmaktadır ve Galatasaray Lisesinde lider yetiştirme faaliyetleri vardır.⁷³

İşgalcilerin ve anasırın izcilik faaliyetleri hem İstanbul Hükûmetlerinin hem de TBMM Hükûmetinin dikkatini çekmiştir. Özellikle azınlık faaliyetlerinin şüphe ve kaygı yarattığı arşiv belgelerinden izlenebilmektedir. Öte yandan İstanbul Hükûmetleri Türk izcilerinin davranışları konusunda da kayıtsız kalmamıştır. Bunun nedeni izciliğin bilhassa 1912 sonrasında İTF'nin tazyikiyle milliyetçi eğilimler içeren bir hareket hâline gelmesidir. Azınlıkların izcilik faaliyetlerinin Hükûmet tarafından izlendiğinin bir örneği 17 Haziran 1919 tarihli belgedir.⁷⁴ Belgede yerli Rumların Yunan askeri elbisesi giydikleri ve izci teşkilatları oluşturdukları yazmakta ve Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa'nın bu teşkilatların dağıtılması gerektiği yönündeki düşüncesi yer almaktadır. 26 Temmuz 1919 tarihli belge⁷⁵ 20 kişilik Rum izci grubunun Maltepe'de Taş Ocakları mevkiinde kamp yaptığını haber vermektedir. 13 Nisan 1919 tarihli başka bir belgede⁷⁶ ise Yunanların İzmir ve civarında izcilik adı altında yerli Rumlardan gizli teşkilatlar kurduklarından bahsedilmektedir. Türk izcilerinin 1919 İstanbul'unda hareket alanı bulabilmesi olası değildir. Hareketleri hükûmetler tarafından izlenmiş ve izciler zaman zaman uyarılmıştır. Örneğin mekteplere bir genelge gönderilmiş ve izcilerin "mîle ve anasır-ı muhtelif" aleyhinde söyledikleri şarkıların engellenmesi istenmiştir.⁷⁷

İzcilik mütareke yıllarında İstanbul'da ve Anadolu'da işgalciler ve anasır tarafından örgütlenme ve silahlanma aracı olarak kullanılmıştır. Özellikle Yunanların bu konudaki çalışmaları hem İstanbul Hükûmetleri hem de TBMM için dikkatle izlenen bir husus olmuştur. Aralık 1920'de, Harbiye Nazırı, Yunanların Kadıköy'de Rum izcilere silah tevzi ettiklerini ve bu silahların kişiler için isim isim etiketlendiğini söylemektedir.⁷⁸ Öte

görsel

- 73 Dipnot tüm paragraf içindir. İstanbul 1920, Editör: Clarence Richard Johnson M. A., Çeviren: Sönmez Taner, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, Nisan 1995 içinde: G. Gilbert Deaver, "Eğlence", İstanbul 1920, s. 240-243; Toprak, "Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye'de İzcilik", s. 13-15; Uzgören, a.g.e., s. 22-23; Akcan, a.g.m., s. 237-238; Güven, a.g.m., s. 68-69.
- 74 BOA, Fon Kodu: BEO, Kutu No: 4579, Gömlek No: 343377, Tarih: 18. 10. 1337 (H), 17 Haziran 1919.
- 75 BOA, Fon Kodu: DH. EUM. AYŞ., Kutu No: 16, Gömlek No: 84, Tarih: 27. 10. 1337 (H), 26 Temmuz 1919.
- 76 BOA, Fon Kodu: DH. ŞFR., Kutu No: 615, Gömlek No: 34, Tarih: 13. 02. 1335 (R), 13 Nisan 1919.
- 77 Akcan, a.g.m., s. 239.
- 78 BOA, Fon Kodu: DH. EUM. AYŞ., Kutu No: 48, Gömlek No: 42, Tarih: 19. 03. 1339 (H), 1 Aralık 1920.

yandan Metropol seçimi için bile Rum İzci Mektebinde toplandı ve Venizelosçuların katıldığı bu toplantıda Venizelos iktidara gelince Ayasofya'nın Türklerin elinden alınacağı üzerine nutuklar çekildiği görülmektedir.⁷⁹ Büyükçekmece'de Yunan yüzbaşı kılığındaki Nikola isimli şahıs izcilik teşkilatı kurmaktadır.⁸⁰ Bu ortamda Türk izcilerse sessiz sedasız, Padişah'ı ziyaret etmekte,⁸¹ Ermeni izci kfilesinin eğlenceli kahkahalarına ve şarkılarına "hazin hazin" bakmaktadır.⁸²

1921 sonlarında Türk izciler, "Türk Milli Keşşafı" adını alarak Padişah'ın himayesinde yeniden örgütlenseler de kayda değer bir gelişme gösterememişlerdir. Üniforma gibi somut konularda odaklanan mesaiden "yeni bir idare ruhu" çıkmamıştır.⁸³ TBMM Hükûmetinin İstanbul yönetimini devralmasından kısa bir süre önce Vali Esat Bey bir izcilik komisyonu toplamış, komisyon 22 Şubat 1923'te Türk İzçiler Ocağının kurulmasına karar vermiştir. Karara göre Mustafa Kemal Paşa Başbuğ, Vali Esat Bey Başbuğ Vekili, M. Sami Bey ise Kalgay olmuştur.⁸⁴ Bu karar Türk izçiliği için bir milattır. Bu tarihten itibaren izcilik yeniden gelişmeye başlamış ve Cumhuriyetin ilanı öncesinde teşkilatlanma yaratılabildiği. 1 Mart 1923'te izciler Topkapı Sarayı Meydanı'nda resmigeçit yapmışlar, 1130 izcinin katıldığı törende Esat Bey, Büyük Orta Koldaşları Reisi Hasan Tahsin Bey ve Maarif Müdürü Saffet Bey hazır bulunmuştur.⁸⁵ Fakat bu törene Galatasaray Sultanisi izcileri başta olmak üzere bazı sultanilerin izcileri katılmamıştır.⁸⁶ Bu durum kısa bir süre sonra yaşanacak olan bölünmenin habercisidir.

İstanbul Vilayeti Türk İzçiler Ocağı, gençliğin "kuvvi, faal, müteşebbis, vazîfeperver, nefsine hakim, sıhhati ve ahlâkı ızrar eden, huzuzattan müçtenib, vatan ve milleti için fedakâr, müşkülât-ı hayatiyeye karşı mücehhez, hemcinsine ve hayvanlara yardımcı, şen velhasıl beden ve ruhen kudretli ve azimli olarak" yetişmesini sağlamak, bu suretle "cihanın faaliyet-i umumiyesinde muvaffakiyetini temin eylemek için bütün milletlerce kabul edilmiş olan Scout Teşkilatı esaslarını memleketimizde tanzim, tamim, tedbir ve himaye maksadıyla" kurulmuştur.⁸⁷ Ocak, Hilal-i Ahmer ve Himaye-i Etfal Cemiyetlerinin "haiz olduğu imtiyazata maliktir" ve resmî kuruluş ta-

- 79 BOA, Fon Kodu: DH. EUM. AYŞ., Kutu No: 51, Gömlek No: 43, Tarih: 24. 06. 1339 (H), 5 Mart 1921.
- 80 BOA, Fon Kodu: DH. KMS., Kutu No: 60, Gömlek No: 47, Tarih: 07. 11. 1339 (H), 13 Temmuz 1921.
- 81 BOA, Fon Kodu: ŞD, Kutu No: 2845, Gömlek No: 10, Tarih: 16. 05. 1339 (H), 26 Ocak 1921. BOA, Fon Kodu: BEO, Kutu No: 4762, Gömlek No: 350352, Tarih: 14. 05. 1339 (H), 24 Ocak 1921.
- 82 Akcan, a.g.m., s.242.
- 83 *Türkiye İdman Mecmuası*, Sene 1, No 4, 16 Kanun-ı Sani 1339 (1923), s. 99.
- 84 Akcan, a.g.m., s.245-246.
- 85 *Yarın İzci Gazetesi*, Cilt 3, Sayı 1, 5 Mart 1339 (1923), s. kapak arkası; Uzgören, *age.*, s. 25-26.
- 86 *Türkiye İdman Mecmuası*, No 9, 13 Mart 1339 (1923), s. 248.
- 87 İstanbul Vilayeti Türk İzçiler Ocağı Nizamnamesi, İkdâm Matbaası, İstanbul 1339 (1923), s.1.

Age

rihi 1 Mart 1923 olarak belirlenmiştir. Kalabalık bir yönetim kurulu vardır: Mustafa Kemal Paşa (Başbuğ), Maarif Vekili İsmail Safa Bey (Hami), İstanbul Valisi Hamit Bey (Başbuğ Vekili), Dârülfünun Hukuk Fakültesi Müderrisi Aynizade Tahsin Bey (Reis-i Fahri), İstanbul Maarif Müdürü Saffet Bey, İstanbul Terbiye-i Bedeniyye Müfettiş-i Umumisi Sami Bey, İstanbul Maarif Müfettişi Nuri Bey, İstanbul, Gaziosmanpaşa, Galatasaray, Kadıköy, Vefa, Üsküdar İttihad Sultanileri Müdürleri, Kocamustafapaşa, Mahmut Şevket Paşa, Ortaköy Mecidiye, Üsküdar Selim-i Salis, Erenköy, Şehit Niyazi Bey, Üsküdar Mustafa-i Salis, Makriköy, Siyavuş Paşa, Mirgün Numune Mektepleri Müdürleri, Darülmualimin-i Aliyye Müdürü, Menbaülirfan İdadisi Müdürü ve İstanbul Mebusu Ali Rıza Bey. Selim Sırrı Bey Kalgay, M. Sami Bey Kalgay Muavini, Aynizade Hasan Tahsin, Mektep Müdürü Haydar, Fevzi, İmad, Musa, Zülfü, Sadullah, Muharrem, Mekki Fazıl, Macid, ve M. Sami Beyler Büyük Orta Koldaşları olmuştur.⁸⁸

1 Mart'taki resmigeçitten sonra Kalgay Selim Sırrı kurslar vermiş ve 23 Nisan kutlamalarına İstanbul izcileri de katılmıştır.⁸⁹ Bu yeniden örgütlenme ve ayağa kalkma döneminde *Spor Alemleri* dergisi tarafından *Keşşaf*, Suphi Nuri (İleri) tarafından *Yarın İzci Gazetesi* isimli iki mecmua yayınlanmıştır. Ayrıca okullarda izcilik hareketleri yaygınlaşmış ve izciler sokaklarda görünmeye başlamışlardır. Kadıköy ve Şişli keşşafı bayrak yarışı yapmış, Makriköy keşşafı Baruthane çayırında Selim Sırrı refakatinde yemin töreni düzenlemiş, İstanbul'un muhtelif oymakları Polonezköy'de kamp yapmıştır.⁹⁰ Makriköy izcilerinin yemin töreninde Selim Sırrı'nın üç yüz izci önünde yaptığı konuşma, izciliğin eski paramiliter misyondan uzaklaştırıldığının göstergesidir. Selim Sırrı bu konuşmada izciliğin amacının askerlikten çok daha üstün olduğunu, izcinin görünmeyen düşmanla savaştığını söylemiştir.⁹¹

İstanbul Türk İziciler Ocağı, Ocak Büyük Ortası liderlerinin yolsuzluk yaptığına dair iddiaların ortaya çıkması üzerine bölünmüştür. 1923 yılı yaz aylarında, *Türkiye İdman Mecmuası*, izciliğin gelişimi için harcanmak üzere Hükûmetten gönderilen 1500 liranın, Beykoz'da yapılacak kamp için, Büyük Orta binasının yerini bile bilmeyen şahıslar tarafından harcanmak istendiğini, buna itiraz eden Şişli, Galatasaray, Kadıköy ve Makriköy oymaklarının Büyük Orta'dan ayrılarak İstanbul Şehir Keşşafı Heyet-i Müttehidesi adıyla yeni bir örgütlenmeye gittiğini yazmıştır.⁹² İstanbul'da durum böyleyken bu dönemde Anadolu'da da izcilik çalışmaları hareketlenmiştir. İstanbul'la aynı zamanlarda İzmir'de de örgütlenme başlamış, 7 Mart 1923'te İzmir

88 İstanbul Vilayeti Türk İziciler Ocağı Nizamnamesi, s.1 4-16; Zafer Toprak, "Cumhuriyet Arifesi Türkiye'de İzcilik", *Tombak*, Sayı 25, Nisan 1999, s. 73. Nizamname Haziran 1923'te yayınlandığına göre bu kadro Haziran 1923'te belirlenen kadrodur.

89 *Türkiye İdman Mecmuası*, No 12, 1 Mayıs 1339 (1923), s. 345; Akcan, a.g.m., s. 247.

90 *Keşşaf*, Birinci Sene, No 4, 27 Mayıs 1339 (1923), s. 1, 4, 10.

91 *Keşşaf*, Birinci Sene, No 4, 27 Mayıs 1339 (1923), s. 5.

92 *Türkiye İdman Mecmuası*, No 23, 28 Ağustos 1339 (1923), sayfa numarası yok.

İzci Ocağı kurulmuş, Mehmet Nuri tarafından yazılan nizamname İzmir İzci Ocağının mührüyle yayınlamıştır.⁹³ İzmir’de Ergenekon isimli bir oymağın kurulması ve bu oymağın Ay, Kaya, Gök ve Demir olarak dört kola ayrılması planlanmıştır. İlk çalışmalar sonucunda Ay kolu oluşturulmuş ve 700 kişilik bir izci kitlesi ortaya çıkmıştır. İzmir haricinde Konya Sultanisinde ve Bursa Erkek Mektebinde birer oymak kurulmuş, Samsun’da 200 kişilik örgütlenme yaratılmış, Ankara Sultanisinde ve İçel’de izcilik faaliyetleri başlamış, Adana izcileri Mustafa Kemal Paşa’nın Adana’yı ziyareti sırasında Mustafa Kemal’in huzurunda ant içmiştir.⁹⁴

Sonuç

İzcilik, ortaya çıktığı andan itibaren, hem içerdiği militarist eğitim unsurları hem de ülkelere, kültürlere, coğrafyalara ilkelerinden kaybetmeden girebilecek özelliklere sahip olması nedeniyle hızlı bir şekilde yayılmıştır. I. Dünya Savaşına giden süreçte devletlerin, vatandaşını askerleştirme, savaşa hazır hâle getirme çabaları için elverişli ortamı yaratması izciliğin Avrupa’da, dönemin iletişim olanaklarını da zorlar biçimde yayılmasının nedenidir.

Osmanlı’da 1910 itibariyle ortaya çıkan ilk yazılarda ve pratikte izcilik daha çok biçimsel olarak taklit edilmiş, zamanla Avrupa’daki yayılış biçiminden de kopuk olmayacak şekilde paramiliter ve milliyetçi bir çizgiye evrilmiştir. Balkan Savaşları bu evirmeyi hızlandırmış, İTF Türkçülüğe yönelirken izcilik de bir tarafıyla milliyetçiliğin, diğer tarafıyla güçlü, zinde, devletine bağlı, milletperver, ve savaştan kaçınmayan genç yetiştirme projesinin parçası haline gelmiştir. O hâlde Balkan Savaşlarından sonra hedef İmparatorluğu yeniden ihya edecek gençler yetiştirmektir. Bu bağlamda ortaya ilk olarak Türk Gücü Derneği çıkmış, bedenlenmiş ve gürbüz gençler yetiştirmeyi amaçlamıştır. Türk Gücü’nün önemli tarafı niyet edilen milliyetçi ve militarist gençlik yetiştirme projesi için izciliğin ciddi bir altyapı yaratacak formasyonda olduğunun anlaşılmasını sağlamasıdır. İzcilik, 1914 yılında tamamen İTF’nin parti ve devlet politikaları ekseninde şekillenir bir hâle gelmiş, fakat aynı zamanda kısa süreliğine de olsa başlı başına izcilik ekseninde bir örgütlenme ortaya çıkabilmiştir. Osmanlı’da izciliğin temel kurallarının önde tutulduğu tek ciddi yapılanma İzçiler Ocağı olmuştur. Osmanlı Güç Dernekleri, iki kanatlı bir yapı olarak düşünülmüş, bir kanadında bugünkü oymak ve ergin izciliği yer alırken diğer kanadında daha ileri yaştaki gençlerin askerleştirilmesi hedeflenmiştir. İzcilik bu projeye, askerî eğitimin fiziksel ve psikolojik altyapısını hazırlayan bir misyona itilmiştir. I. Dünya Savaşı esnasında ise Von Der Goltz’un etkisiyle izciliğe de ihtiyaç kalmamış, oymak ve ergin izci yaşındaki çocuk daha kapsamlı bir projeye dâhil edilmiştir.

Osmanlı’ya erken bir tarihte gelen izcilik siyasallaştıkça yıpranarak 1918’e ulaşmış, Mondros Mütarekesi ile birlikte bir taraftan I. Dünya Savaşı yıllarının tahribatını üzerinden atmaya çalışırken diğer taraftan işgal devlet-

93 Türkiye İdman Mecmuası, No 11, 17 Mayıs 1339 (1923), s. 300-302.

94 Uzgören, a.g.e., s.33-34.

gazi

Akademik
Bakış
229
Cilt 17
Sayı 34
Yaz 2024

leri ve azınlıkların izci takımlarının gölgesinden kaçmaya çabalamıştır. Mütareke yıllarında izcilik işgalcilerin ve azınlıkların kendi millî ve emperyalist hedeflerinin, sokak hâkimiyetlerinin ve Osmanlı'dan pay kapma çabalarının parçasıdır. Bu dönemde Türk izcileri ise hükûmetlerin ve işgalcilerin karaltısı altındadır. Tüm bunlara rağmen Türk izciliği 1921 sonları itibariyle toparlanmaya başlamıştır. Önce Padişah'ın etrafında biçimsel bir örgütlenme olarak Türk Milli Keşşafı ortaya çıkmış, zaferden sonra ise 1923 başlarında İstanbul Türk İzçiler Ocağı kurulmuştur. Mütareke döneminde azınlık ve işgal devletleri izcilerinin boy gösterdiği sokaklar, 1 Mart 1923'te Türk izcilerinin resmigeçidine tanık olmuştur. Bu yeniden kuruluş döneminde içerik eski askerî eğilimden uzaklaştırılacak fakat millî vurgularını koruyacaktır.

Kaynaklar

Arşivler

TC Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi

Sürelî Yayınlar

Keşşaf

Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası

Talebe Defteri

Tasvir-i Efkar

Türk İzçiler Birliği

Türk Yurdu

Türkiye İdman Mecmuası

Vakit

Yarın İzci Gazetesi

Sempozyum Bildirileri

AKCAN, Erol (2018) İşgal İstanbul'unda İzcilik Teşkilatı, *V. Uluslararası Osmanlı İstanbul'u Sempozyumu Bildirileri*, 29 Mayıs Üniversitesi, 19-21 Mayıs 2017, İstanbul 2018, s. 233-252.

Makaleler

BALCIOĞLU, Mustafa (1992) Osmanlı Genç Dernekleri, *Türk Kültürü*, Cilt XXX, Sayı 346 (Şubat), s. 199-209.

GÜVEN, İsmail (2003) Osmanlı'dan Günümüze İzçiliğin Gelişimi ve Türk Spor Tarihindeki Yeri, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 36, Sayı 1-2, Ankara, s. 65-73.

GÜNAY, Nejla (2007) Osmanlı Devleti'nde Kurulan Spor Cemiyetleri ve Jimnastik Derslerinin Milliyetçilik Hareketlerindeki Rolü, *Bellekten*, Cilt: 81, Sayı: 292, TTK, Ankara, s. 917-946.

SARISAMAN, Sadık (2000) Birinci Dünya Savaşı Sırasında İhtiyat Kuvveti Olarak Kurulan Genç Dernekleri, *OTAM*, Sayı 11, s. 439-501.

TANSEL, Fevziye Abdullah (1987) Memleketimizde Gençler İçin Kurulan İlk Dernekler, *Gazete ve Dergiler (1913-1920)*, *Bellekten*, Cilt LI, Sayı 199 (Nisan), s. 281-304.

TAŞKESENLİOĞLU, Yasin (2009) Türkiye'de İzcilik Teşkilatının Kuruluşu, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı 10 (Güz), s. 103-116.

TOPRAK, Zafer (1999) II. Meşrutiyet'ten Mütareke Yıllarına Türkiye'de İzciliğin İlk Evresi, *Tombak*, Sayı 24 (Şubat), s. 19-27.

TOPRAK, Zafer (1999) Cumhuriyet Arifesi Türkiye'de İzcilik, *Tombak*, Sayı 25 (Nisan), s. 71-81.

TOPRAK, Zafer (1979) İttihat ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri, *B. Ü. Beşeri Bilimler Dergisi*, Sayı VII, s. 95-113.

TOPRAK, Zafer (1998) Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye'de İzcilik, *Toplumsal Tarih*, Cilt 9, Sayı 53 (Nisan), s. 13-20.

TUNA, Turgay (2005) Bir Cumhuriyet Modası: İzcilik, *Popüler Tarih*, Sayı 57 (Mayıs), s. 46-53.

Kitaplar

ATEŞ, Sanem Yamak (2012) *Asker Evlatlar Yetiştirmek - II. Meşrutiyet Döneminde Beden Terbiyesi, Askeri Talim ve Paramiliter Gençlik Örgütleri*, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

POWELL, Baden (1923) *İzcilik*, Mütercim: Mustafa Rahmi, TBMM Maarif Vekâleti Neşriyatından Adet: 31, Matbaa-i Amire, İstanbul 1342 (H) - 1339 (R) - 1923 (M).

M. Sami (1915) *İzci Rehberi*, Beşer ve Kuvvet Külliyyatı Adet: 4, İstanbul 1333 (H) - 1331(R) - 1915 (M).

UZGÖREN, Gökhan (2000) *Türk İzcilik Tarihi*, 1. Baskı, Papatya Yayınları.

İstanbul 1920 (1995) Editör: Clarence Richard Johnson M. A. Çeviren: Sönmez Taner, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Diğer Kaynaklar

TAŞKESENLİOĞLU, Yasin (2007) *Milli Mücadele Döneminde Gençlik Teşkilatları*, YL Tezi, Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Erzurum.

İstanbul Vilayeti Türk İzciler Ocağı Nizamnamesi (1923) İkdam Matbaası, İstanbul 1339.

Extended Abstract

The scouting movement emerged in England at a time when the conditions of the First World War were formed, and raw material - market tension and colonialism race dragged Europe to war; It has been a convenient method of education in the efforts of countries to create nation armies for total war. The changing understanding of war, the emergence of youth as an ideal, and the birth process of scouting are not disconnected from each other. It will not take long for the states to realize this movement, which undertakes the mission of raising young people who are fit, patriotic, always ready, brave, knows how to act in nature, is self-confident, and have the infrastructure of military education. It spread to almost all of Europe in a short time after its birth. Scouting, which started in the Ottoman Empire at the same time as Europe, became a part of the Unionist-nationalist environment, especially after the Balkan Wars. Scouting, which entered the Ottoman agenda with introductory articles and individual efforts two years before the Balkan Wars, started to be expanded under state control when the Union and Progress Party realized the features that would support the infrastructure of military education in the formation of the movement. This situation has created the danger that scouting will melt in the pot of big goals and big organizations. So much so that the Committee of Union and Progress had a place on its own in youth policies with the Boy Scouts, but over time it was first turned into a preparatory stage for a larger organization called Ottoman Power Associations, and then youth policies were further developed with the Ottoman Youth Associations project and as a result

gazi

Akademik
Bakış

231

Cilt 17
Sayı 34
Yaz 2024

of the alliance with Germany. It is so worn out that it is destroyed by entering into militaristic content. In the process from the Armistice of Mudros to the victory, scouting has turned into a demonstration area where the occupation states and the minorities who wanted to keep their share in the Ottoman Empire compete for nationalism and show their strength in the streets against the Ottoman public opinion. It has also become a part of the organizing and arming activities of the occupiers and minority groups. Meanwhile, Turkish scouts both entered the process of reorganization to prepare the infrastructure of the new period and became a morale area in the face of all these invader-minority outbursts. The paramilitary and national influence remaining from the Union and Progress governments is also a matter of concern for the Armistice Governments. For this reason, Turkish scouting felt the shadow of governments and invaders. However, despite everything, Turkish scouting started to recover from the end of 1921 and when the Republic was proclaimed, a substantial number of Turkish scouts were in an organized state ready to welcome the Republic. The streets where the occupation and minority scouts showed their strength during the armistice period now witness the proud and joyful parade of Turkish scouts about eight months before the proclamation of the Republic. After 1923, scouting had no difficulty in adapting itself to the new period. Now the war is over, it is a time of peace, and the country will be reconstructed, not a youth ideal that is a warrior, who knows military techniques, but an ideal of a youth who is smart, honest, and understands the importance of science and reason in protecting his homeland, and looks to the future. It's not the Sultan's scouts who don't hesitate to die, it's the Republic's scouts who are candidates to live and let live. The paramilitary trend was completely abandoned, but the national trend continued in this new period. It is hoped that this text, which aims to examine the establishment process of scouting from the Ottoman Empire to the Republic of Turkey and its pains in this process, and therefore the strong infrastructure of today's scouting, will make a small contribution to the literature.

gost

Akademik
Bakış

232

Cilt 17
Sayı 34
Yaz 2024